

Delegering av hälso- och sjukvårdsuppgifter inom kommunal primärvård

Innehållsförteckning

Inledning.....	3
Syfte	3
Definitioner och begrepp.....	3
Omfattning	4
Avgränsning	4
Ansvar	5
Vårdgivaren	5
Verksamhetschef enligt HSL (VC HSL)	5
Medicinskt ansvariga	5
Verksamhetsansvarig chef	5
Legitimerad personal	6
Mottagare delegering.....	6
Genomförande	6
Riskanalys.....	6
Grundläggande principer	6
Förutsättningar för delegering.....	7
Uppgifter som inte får delegeras.....	7
Delegeringsbeslut	7
Delegering över vårdgivargränser	8
Referenser	9

Inledning

Delegering av hälso- och sjukvårdsuppgifter innebär att en legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal överlåter en arbetsuppgift till en annan person. Eftersom delegering påverkar ansvarsfördelning och kan medföra risker för patienten ska delegeringsförfarandet vara förenligt med kravet på god och säker vård enligt hälso- och sjukvårdslagen och patientsäkerhetslagen.

Vårdgivaren ansvarar för att det finns en tydlig och rättssäker ordning för hur delegering får ske inom verksamheten. Riktlinjen anger därför de ramar och krav som ska gälla för att delegeringsförfarandet som helhet ska vara patientsäkert och rättsenligt.

Vårdgivaren har det övergripande ansvaret för att delegeringsförfarandet är systematiskt organiserat, riskanalyserat och integrerat i verksamhetens ledningssystem.

Syfte

Att säkerställa att delegeringsförfarandet av hälso- och sjukvårdsuppgifter inom kommunal primärvård är förenligt med god och säker vård.

Att tydliggöra ansvar, förutsättningar och begränsningar för delegering inom ramen för vårdgivarens ledningssystem.

Definitioner och begrepp

Vårdgivare - statlig myndighet, region och kommun i fråga om sådan hälso- och sjukvårdsverksamhet som myndigheten, regionen eller kommunen har ansvar för (offentlig vårdgivare) samt annan juridisk person eller enskild näringsidkare som bedriver hälso- och sjukvårdsverksamhet (privat vårdgivare).

Primärvård - en vårdnivå där region och kommun har delat ansvar. Definitionen innebär att primärvården ska svara för behovet av medicinsk bedömning och behandling, omvårdnad, förebyggande arbete och rehabilitering som inte kräver särskilda medicinska eller tekniska resurser eller annan särskild kompetens.

Riskanalys – avser i denna riktlinje den övergripande och dokumenterade analys som ligger till grund för bedömningen av vilka typer av hälso- och sjukvårdsuppgifter som kan vara förenliga med god och säker vård att delegera.

Formell kompetens – behörighet att utföra en viss arbetsuppgift som följer av legitimation för yrke inom hälso- och sjukvården eller annan formellt reglerad utbildning som ger rätt att utföra uppgiften.

Reell kompetens – den faktiska kunskap, erfarenhet och praktiska förmåga som krävs för att utföra en specifik arbetsuppgift på ett säkert och korrekt sätt.

Egenvård – en åtgärd som efter individuell bedömning av legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal har klassificerats som egenvård och som därmed inte omfattas av hälso- och sjukvårdsansvaret.

Omfattning

Gäller för nämnden i egenskap av vårdgivare samt för verksamhetschef enligt hälso- och sjukvårdslagen, medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS), medicinskt ansvarig för rehabilitering (MAR), legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal och medarbetare som mottar delegering.

Riktlinjen är tillämplig inom kommunal primärvård där Socialnämnden är vårdgivare. Detta omfattar Vård- och omsorgskontorets utförare i egen regi samt utförare enligt lagen om valfrihetssystem (LOV) där hälso- och sjukvårdsansvaret åvilar kommunen.

Riktlinjen omfattar inte verksamheter som enligt avtal bedriver hälso- och sjukvård med eget vårdgivaransvar, exempelvis upphandlad verksamhet enligt lagen om offentlig upphandling (LOU).

Avgränsning

Riktlinjen reglerar de övergripande förutsättningarna för delegering av hälso- och sjukvårdsuppgifter inom den kommunala primärvården där Socialnämnden är vårdgivare, inklusive ansvarsfördelning, grundläggande principer och ramar för beslut om delegering.

Läkemedelshantering är särskilt reglerad i föreskrift och omfattas av specifika krav vid delegering. För övriga hälso- och sjukvårdsuppgifter finns ingen särskild föreskriftsreglering om delegering. Bedömningen av om en uppgift kan delegeras ska utgå från kravet på god och säker vård och föregås av riskanalys.

Vilka typer av hälso- och sjukvårdsuppgifter som inom kommunen bedöms vara förenliga med god och säker vård att delegera ska framgå av övergripande rutiner fastställda av MAS och MAR.

Riktlinjen reglerar inte medicinska bedömningar, ordinationer eller andra åtgärder som enligt lag eller föreskrift kräver formell yrkeskompetens. Operativa utbildningsmoment, tekniska systemlösningar och praktiskt genomförande regleras i underordnade rutiner och instruktioner. Den omfattar inte heller åtgärder som efter bedömning har klassificerats som egenvård.

Ansvar

Vårdgivaren

Med vårdgivaren avses Socialnämnden. Vårdgivaren ansvarar för att delegeringsförfarandet är förenligt med kravet på god och säker vård samt att det finns organisatoriska förutsättningar för en säker hantering av delegeringar. Detta innefattar att delegeringsförfarandet ingår i och följs upp inom ramen för ledningssystemet för systematiskt kvalitetsarbete.

Verksamhetschef enligt HSL (VC HSL)

Ansvarar för att delegeringsförfarandet är implementerat, följs upp och integrerat i verksamhetens ledningssystem. Verksamheten ska vara organiserad så att delegering inte ersätter legitimerad yrkesutövning där sådan krävs.

VC HSL beslutar, i enlighet med nämndens delegationsordning och efter genomförd och dokumenterad riskanalys, om ramar och tillämpning av delegering inom verksamheten.

Medicinskt ansvariga

MAS och MAR ansvarar inom sina respektive områden för att delegeringsförfarandet är förenligt med kravet på god och säker vård.

Detta omfattar att:

- Ta fram förslag till riktlinjer och övergripande rutiner samt kunskapsmaterial för delegering
- Delta i och initiera riskanalyser som ligger till grund för bedömning av vilka arbetsuppgifter som kan delegeras
- Utifrån medicinsk sakkunskap bedöma och föreslå vilka typer av hälso- och sjukvårdsuppgifter som är förenliga med god och säker vård att delegera
- Följa upp delegeringsförfarandet och vid behov vidta eller initiera åtgärder

Verksamhetsansvarig chef

Verksamhetsansvarig chef ansvarar inom sitt verksamhetsområde för att skapa organisatoriska förutsättningar för att delegeringsförfarandet kan genomföras i enlighet med fastställd riktlinje och tillhörande rutiner. Detta omfattar att säkerställa att personal ges möjlighet till nödvändig introduktion, utbildning och uppföljning samt att bemanning och kompetens finns i tillräcklig omfattning. Ansvaret är organisatoriskt och påverkar inte det medicinska yrkesansvaret.

Legitimerad personal

Legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal ansvarar, inom ramen för vårdgivarens organisation och fastställda riktlinjer och rutiner, för den individuella bedömningen vid varje delegeringsbeslut samt för uppföljning av beslutet.

Mottagare delegering

Den som tar emot en delegering ansvarar för hur uppgiften utförs och ska rapportera osäkerhet i utförandet samt förändringar i patientens hälsotillstånd.

Genomförande

Riskanalys

Bedömningen av vilka typer av hälso- och sjukvårdsuppgifter som kan vara förenliga med god och säker vård att delegera ska grundas på en övergripande riskanalys. Denna ska tas fram gemensamt av MAS, MAR och VC HSL, vara dokumenterad och ligga till grund för övergripande rutiner om vilka uppgifter som får delegeras. Den övergripande riskanalysen ska ingå i och förvaras inom vårdgivarens ledningssystem.

Riskanalysen ska revideras vid behov, exempelvis vid förändringar i verksamheten, införande av nya arbetsmoment eller när omständigheter uppstår som kan påverka patientsäkerheten.

Den övergripande riskanalysen ersätter inte den individuella bedömningen som ska göras av legitimerad personal inför varje delegeringsbeslut.

Grundläggande principer

Delegering av hälso- och sjukvårdsuppgifter är individuell och får endast ske när det är förenligt med kravet på god och säker vård. Delegering utgör ett undantag från huvudregeln att hälso- och sjukvårdsuppgifter ska utföras av legitimerad personal och får därför aldrig användas som en lösning på bristande bemanning eller organisatoriska resursproblem. Verksamheten ska vara organiserad så att det finns tillgång till legitimerad personal för medicinska bedömningar samt personal med giltig delegering för att utföra aktuella hälso- och sjukvårdsuppgifter under hela dygnet.

Den som delegerar ska ha både formell och reell kompetens för uppgiften och ansvarar för att mottagaren har reell kompetens och tillräckliga kunskaper för att kunna utföra uppgiften på ett säkert sätt. Delegering innebär inte att det övergripande medicinska ansvaret övergår från legitimerad personal eller från vårdgivaren till mottagaren av delegeringen.

För att säkerställa en enhetlig och kvalitetssäkrad kompetensgrund ska utbildnings- och kunskapsmaterial som används vid delegering vara fastställt inom verksamheten och kvalitetssäkrat inom ramen för vårdgivarens ledningssystem, med beaktande av medicinskt ansvarigas bedömning.

Förutsättningar för delegering

Delegering får endast ske när patientens hälsotillstånd är stabilt i relation till den aktuella uppgiften och när en bedömning visar att uppgiften kan utföras på ett patientsäkert sätt.

Mottagaren av delegeringen ska ha tillräckliga språkkunskaper för att förstå instruktioner, dokumentera och uppmärksamma förändringar i patientens tillstånd. Nödvändig genomgång ska ha genomförts i enlighet med fastställda rutiner. Därtill ska mottagaren inför beslutet bekräfta att hen har tillräcklig kompetens och känner sig trygg med att utföra uppgiften.

Inför varje delegeringsbeslut ska en individuell bedömning göras av uppgiftens lämplighet i den aktuella situationen. Att en uppgift enligt övergripande rutin är möjlig att delegera innebär inte att den alltid är lämplig att delegera i det enskilda fallet.

Om omständigheterna innebär ökad risk för fel, exempelvis vid komplex behandling, flera likartade moment eller risk för förväxling, ska detta beaktas vid bedömningen av om delegering är förenlig med god och säker vård. Bedömningen ska dokumenteras i enlighet med fastställda rutiner.

Uppgifter som inte får delegeras

Delegering får inte avse uppgifter som enligt lag eller föreskrift förutsätter formell yrkeskompetens.

Delegering får inte heller avse medicinska bedömningar, ordinationer, behandlingsbeslut, uppföljning eller andra åtgärder som kräver självständig bedömning inom ramen för legitimationen hos legitimerad personal.

Hälso- och sjukvårdsuppgifter som enligt genomförd riskanalys eller fastställd övergripande rutin inte bedöms vara förenliga med god och säker vård att delegera får inte delegeras.

Delegeringsbeslut

Beslut om delegering ska vara skriftligt, personligt och tidsbegränsat samt dokumenterat på ett sådant sätt att det är spårbart inom vårdgivarens ledningssystem. Giltighetstiden får vara högst ett år och beslutet ska följas upp under giltighetsperioden. Om förutsättningarna förändras ska beslutet omprövas oavsett kvarvarande giltighetstid.

Delegeringsbeslut är personligt för mottagaren och knutet till den verksamhet eller organisatoriska enhet där uppgiften ska utföras. En delegering gäller inte generellt inom kommunen. Om en medarbetare arbetar i flera verksamheter ska delegeringsbeslut fattas för varje verksamhet där uppgiften ska utföras.

Beslutet påverkas inte av att den legitimerade personal som fattat beslutet avslutar sin anställning. Verksamheten ansvarar i sådant fall för att säkerställa fortsatt medicinsk uppföljning och omprövning av beslutet under giltighetstiden.

Delegering upphör att gälla om förutsättningarna förändras så att beslutet inte längre är förenligt med god och säker vård, exempelvis vid byte av verksamhet eller förändrat uppdrag. Om det framkommer att uppgiften inte utförs på ett patientsäkert sätt ska beslutet omedelbart återkallas. Återkallelse ska dokumenteras.

Delegering över vårdgivargränser

Delegering är personlig och knuten till den verksamhet där den legitimerade yrkesutövaren fullgör sitt uppdrag.

Delegering kan ske över organisatoriska verksamhetsgränser inom samma vårdgivare, under förutsättning att mottagaren har arbetsledningens godkännande och att organisatoriska förutsättningar föreligger för att uppgiften kan utföras på ett patientsäkert sätt.

När en patient vistas i annan verksamhet kvarstår hälso- och sjukvårdsansvaret hos den vårdgivare som ansvarar för patientens hälso- och sjukvård. Ansvarig vårdgivare ska säkerställa att det finns förutsättningar för att nödvändiga hälso- och sjukvårdsuppgifter kan utföras på ett patientsäkert sätt, inklusive att erforderliga delegeringsbeslut finns.

Delegeringsbeslut är inte överförbara mellan olika vårdgivare. Om delegering ska ske till personal hos annan vårdgivare krävs ett nytt delegeringsbeslut och en tydlig ansvarsfördelning i enlighet med gällande regelverk.

Vid oklarheter om ansvarsfördelning ska MAS och/ eller MAR konsulteras.

Referenser

Hälso- och sjukvårdslag (2017:30)

Patientsäkerhetslag (2010:659)

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ordination och hantering av läkemedel i hälso- och sjukvården (2017:37)

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete

Aktuell vägledning från Socialstyrelsen:

- [Meddelandeblad Nr 15/2025 Föreskrifter om delegering upphävs och ändras](#)
- [Ordination och hantering av läkemedel i hälso- och sjukvården – Handbok vid tillämpningen av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd \(HSLF-FS 2017:37\) om ordination och hantering av läkemedel i hälso- och sjukvården.](#)